

PÉNZADOMÁNYOZÁSI MINTÁZATOK EGYETEMISTÁK KÖRÉBEN

MONEY DONATION PATTERNS AMONG UNIVERSITY STUDENTS

Majláth Melinda^{0000-0002-3175-875X* 1}, Valočikova Cyntia^{0000-0003-3541-4222* 2}, Csongrádi Gyöngyi^{0000-0003-4739-6674* 1}, Kolnhofer-Derecskei Anita^{0000-0002-1780-7674* 1}

¹ Üzleti gazdaságtan tanszék, Pénzügyi és Számviteli Kar; Budapesti Gazdasági Egyetem, Magyarország

² Biztonságtudományi Doktori Iskola, Óbudai Egyetem, Magyarország

<https://doi.org/10.47833/2024.1.ECO.006>

Kulcsszavak:

adományozás
fenntartható fejlődési célok
tantermi kísérlet

Keywords:

donation
Sustainability Development Goals
classroom experiment

Cikktörténet:

Beérkezett 2023. november 14.

Átdolgozva 2024. február 6.

Elfogadva 2024. február 15.

Absztrakt

Az erőforrások és javak piaci elosztásán túl az adományozás révén történő újraelosztás a társadalmi hasznosságot növeli. Az adományozási formák közül talán a pénzbeli adományozás a legjobban nyomon követhető, így a kutatásunkban arra keressük a választ, hogy vajon a jövő generációja (egyetemi hallgatók) milyen adományozási attitűddel jellemezhető. Mindkét itt bemutatott kutatásban egy hipotetikus helyzetben rendelkezésre álló (talált vagy felkínált) összeg elosztását vizsgáltuk. Az első esetben különféle jótékony célok között oszthattak el a kutatás alanyai 5000 Ft értékben talált bankjegyeket -megengedve, hogy maguk számára is félretehessenek abból, míg a második kutatásban már fókuszáltnan a 17 Fenntartható Fejlődési Célra ajánlhattak fel összesen 1000 USD-t. Ezúton lehetőségünk volt vizsgálni az adományozási prioritásokat, és ezekben megmutatkozó mintázatokat a háttérváltozók alapján.

Abstract

Besides the market distribution of resources and goods, redistribution through donation increases social utility. Among the forms of donation, monetary donation is perhaps the most traceable, so our research aims to investigate what kind of donation attitude characterize the future generation (university students). In both studies, we examined the distribution of the amount available (found or offered) in a hypothetical situation. In the first case, the subjects could distribute HUF 5,000 found amount among various charities, allowing them to keep some of it for themselves. While in the second research, they could offer USD 1,000 focused on the 17 Sustainable Development Goals. In this way, we had the opportunity to examine the donation priorities and the patterns reflected in them based on the background variables.

* Kapcsolattartó szerző:
E-mail cím: majlath.melinda@uni-bge.hu

1. Bevezetés

Az adományozás fontos szerepet játszik az egyén és a közösség, valamint a társadalom kapcsolatában, függetlenül akár attól, hogy milyen támogatási formáról vagy mekkora értékű adományról van szó. Az adományozás az altruista viselkedés alapvető formája, mely hosszú távon nyereségmentesen jelenik meg a társadalmi csoporton belüli pozitív elismerés formájában így ellensúlyozva a rövid távú befektetési költségeket [1].

A CAF (Charities Aid Foundation) World Giving Indexének [2] összeállítása során minden évben felteszik a következő három kérdést: megtette az alábbiak valamelyikét az elmúlt hónapban (1) segített-e egy idegennek, vagy valakinek, akit nem ismert, és akinek segítségre volt szüksége (2) adományozott-e pénzt jótékony szervezethez (3) önkénteskedett-e egy szervezetenél. 2022-ben Magyarországon (n = 1009 interjú alapján) az alábbi eredmények születtek: a válaszadók (1) 73%-a válaszolt igennel az első kérdésre (19. hely a rangsorban) (2) 33%-uk adományozott pénzt (55. hely az országok rangsorában) és (3) 13%-uk mondta, hogy önkénteskedett (101. hely). Ezzel 119 ország rangsorában, 40%-os átlagos adományozási index-szel a 62. helyre kerültünk. Láthatóan a pénzbeli adományozás felülmúlta az önkénteskedéssel töltött időt. Adódik a kérdés, hogy vajon milyen pénzbeli adományozási szokásokkal és jellemzőkkel írhatóak le a magyarok?

2021-ben, az akkor még Telenor felkérésére, az Impetus Research által készített reprezentatív, országos kutatásból (n = 1000) kiderül [3], hogy a pénzbeli adományozás aránya ennél jóval magasabb, mintegy 70%-ra tehető. A megkérdezettek nagy arányban (73%) alkalmanként 5 ezer forint alatti értékben adományoztak, de 20 ezer forint feletti összeg csupán az esetek 3%-ban jelent meg. Formáját tekintve az adóból levont vagy elszámolható 1+1% os felajánlás a leginkább jellemző, és alkalmanként vagy véletlenszerűen adományoznak leginkább. Az adományozás célját tekintve az alábbi rangsor írható fel 35%-ban az állat-menhelyeket, 24%-ban a betegségben szenvedőket segítették, 23%-ban a kórházak, egészségügyi intézményeket támogatták; és 22% a mélyszegénységben élőket segítették; 18% jelölte meg a gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekeket, mint támogatandó célcsoportot. A bemutatott kutatás életkorra országos reprezentativitást követett.

Ebben a kutatásban mi arra keressük a választ, hogy vajon a jövő generációja (egyetemi hallgatók) milyen adományozási attitűddel jellemezhetőek. A kutatás fókuszában az adományozási cél áll, és mindkét kutatásban egy hipotetikus helyzet (talált vagy felkínált összeg) elosztását vizsgáltuk. Az első esetben, egy hipotetikus helyzetben jótékony célok között oszthattak el a kutatás alanyai 5000 Ft értékben talált bankjegyeket, míg a második kutatásban már fókuszáltan a 17 Fenntarthatósági Célra összpontosítva történt 1000 USD, 100 egységenként elosztása. A kutatások ismertetése előtt azonban kitérünk az adományozás társadalmi szerepére és jelentőségére.

2. Adományozás szerepe és fontossága

Altruista viselkedés alatt azt értjük, ha valaki egy másik személy részére kíván valami őszinte jót tenni, anélkül, hogy saját maga számára hasznot remélne. Ugyanakkor azt is feltételezik, hogy ebben az esetben is egoista viselkedésmód jelenik meg, mégpedig az, hogy jól érezzük magunkat a bőrünkben, illetve, hogy társadalmi helyzetünket javítsuk, esetleg elkerüljük a szorongást vagy büntudatot [4]. Ezt más tanulmányok is alátámasztják, így például az a 2008-as észak-amerikai kísérlet is, ahol a kapott pénz felhasználása előtti és utáni állapotot megnézve azoknak a jóérzése növekedett jelentősebben, akik másokra is fordítottak a kapott összegből és nem csak magukra [5].

Az altruizmust számos megközelítésben lehet vizsgálni, lévén egy összetett mechanizmusról van szó. A modernkori közgazdasági felfogás szerint a tisztán önzetlen magatartás már nem állja meg a helyét a társadalomban, így inkább a reciprok altruizmus, mely egyfajta kölcsönös cselekvési rendszer állítható könnyedén párhuzamba a jótétemények közvetítésével. A reciprok altruizmus olyan szociálpszichológiai jelenség, melyben az egyének önzetlenül nyújtanak segítséget másoknak, hiszen remélik, hogy a jövőben hasonló támogatást kapnak viszonzásul. Ezt az elméletet azzal támasztják alá, hogy az altruista viselkedés hosszú távon előnyös következményekkel jár a résztvevők számára. A reciprok altruizmus elmélet alapja az adakozás és kölcsönös segítségnyújtás elve, mely erősíti az emberi kapcsolatokat és az egyének közötti kötelezettségeket [6][7].

Az evolúcióelméletből kiindulva, az altruista viselkedés gyökerei egészen a gyermekkorra vezethetőek vissza, hiszen már az egészen kicsi gyerekek is sokszor segítenek a másoknak

mindenféle külső jutalom igénye nélkül, mindössze a viszonzás reményéért vagy az elismerésért, és ez megfigyelhető később is, az idősebb gyerekek és felnőttek viselkedésében [8]. Tanulmányok sora vezetett arra a következtetésre, hogy az életkor előrehaladtával nem csak, hogy jobban értékeli a közjósághoz való hozzájárulást az emberek, de nagyobb arányban viselkednek önzetlen módon [9]. Ugyanakkor a kor előrehaladtával az altruista magatartás egyre erőteljesebbé válik, de nem csak az életkor, hanem a stressz hatására is megemelkedik az adományozási hajlandóság a fiatal felnőtteknél. [10].

Persze az altruista viselkedés nem csak az életkorral, hanem az idők során is változott, átalakult. Míg korábban vallási vagy politikai közösségekhez kötődően, hosszú távú elkötelezettséget feltételezve volt jellemző az altruista magatartás, mára inkább a projektorientált tevékenységek és a tartalom került előtérbe [11]. A fenntarthatósági célokhoz való pozitív hozzáállás is egyfajta altruista viselkedésnek tekinthető, amennyiben intergenerációs, hosszú távú személyes elköteleződésként értelmezzük. Sőt, a fenntarthatósági célok megfigyelése során különbségeket is találtak a különböző célok megítélésében. A halandóság hangsúlyozása csökkentette a szociális, míg növelte a környezetvédelemmel kapcsolatos SDG-k (SDG Sustainable Development Goals, Fenntartható Fejlődési Célok) fontosságát a kísérletben résztvevők körében [12].

A generációs különbségek a fenntarthatósági célokhoz kapcsolódóan is fennállnak. A fiatalabb generációk tudatosabban állnak hozzá ezekhez a problémákhoz, mint az idősebbek, bár az utóbbiak is nagyon fontosnak tartják az SDG-eket. Ráadásul az egyetemi hallgatóknak a munkahely megválasztásánál is fontos szempont, hogy a választott cég milyen mértékben és hogyan járul hozzá a társadalmi célok eléréséhez [13]. Amennyiben a férfiak és a nők közti különbségekre vagyunk kíváncsiak, a kép már kicsit árnyaltabb. Andreoni tanulmánya szerint ugyanis kis költség esetén a férfiak, míg nagyobb ráfordítást igénylő esetekben a nők azok, akik inkább altruistának bizonyulnak [14].

2.1. Az SDG célok tudatosítása

Egy japán egyetemen végzett felmérés során az SDG célok megvalósíthatóságát a hallgatók távolinak látták, ugyanakkor hasznosnak ítélték az ezzel kapcsolatos oktatást. Az SDG iránti elkötelezettség meghatározásánál a nemek közti eltérés szignifikánsnak bizonyult, mely felhívja az oktatók figyelmét, hogy a férfi hallgatók esetén kiemelten kellene, hogy foglalkozzanak a fenntarthatóság kérdéskörével [15]. Más tanulmányok is kiemelték a fenntartható fejlődés oktatásának fontosságát az üzleti felsőoktatásban, hiszen itt lehet ezt a szemléletet a jövő üzleti szereplőinek viselkedésébe és preferenciarendszerébe beépíteni, melyre innovatív módszereket is kínálnak [16].

Sőt, a fenntartható fejlődés beépítése a tananyagba olyan kompetenciákat is kialakít a hallgatókban, melyek segítségével a karrierjük során a fenntarthatóság nagykövetivé válhatnak [17]. Ugyanakkor ezen oktatási törekvések még gyerekcipőben járnak. De ez nem csak az üzleti felsőoktatás problémája. Az SDG célok ismerete a mérnöki, pedagógiai és egészségügyi oktatás területén is hiányosságokat mutat. Érdekes ugyanakkor, hogy az ismeretek mértékében és irányában, itt nem figyeltek meg szignifikáns eltérést a nemek között [18]. A világ más országaiban is általános jelenség, hogy az SDG-vel az egyetemi és főiskolai hallgatók nincsenek teljesen tisztában, de mindenesetre azt érzékelik, hogy ezek fontos hatással vannak a mindennapi életükre, és a jövőjükre [19].

Természetesen az oktatást már korábban is érdemes lenne elkezdni. Egy kínai tanulmány szerint a középiskolás korosztály is fogékony a témára, és elsősorban a nemek közti egyenlőség, az egészség és a jólét azok a kategóriák, melyek a kínai fiatalokat, és világszinten a népességet is leginkább foglalkoztatják. Az oktatás során pedig kiemelt figyelmet kellene fordítani arra, hogy a már meglévő tantárgyakba integrálják be a fenntartható fejlődés céljait, melyeket mind formális, mind informális, mind pedig nem formális csatornákon keresztül oktassanak [20].

2.2. A különböző fenntarthatósági célok kapcsolata

Az embereket leginkább foglalkoztató célok alapján nem meglepő az az eredmény, hogy mind a tudományos publikációk során, mind a médiában az egészség és a jólét (3) valamint az egyenlőtlenségek csökkentése (10) célok mutatják a legnagyobb előfordulást, ugyanakkor a nemek

közi egyenlőség (5) célnál a tudományos publikációs említések elmaradnak a médiától a tartalomelemzés eredményei alapján [21].

Az SDG-eket azonban nem lehet külön-külön értékelni, hiszen ez egy holisztikus, multidimenzionális fejlődési terv, melyben a különböző célok közti kapcsolatok helyenként elősegítik, máshol hátráltatják azok megvalósulását. Így például az első cél, a szegénység megszüntetése szinte minden más céllal szinergiát mutat, ugyanakkor a felelős fogyasztásra és termelésre vonatkozó (12) cél legtöbb esetben kompromisszumokkal szembesül. Ezek figyelemmel kísérése a végső cél elérése érdekében kiemelt figyelmet érdemel, és akár a stratégia átdolgozását is igényelheti [22]. Összességében a fenntarthatóság három pillérét (társadalmi és gazdasági fejlődés, valamint környezetvédelem) érdemes megkülönböztetni, melyek fontossága korrelációt mutat az egyes országok jóléti indikátoraival, mint például a Human Development Index mutatóval [23]. Azokban az országokban, ahol az indikátorok értéke magasabb, ott a fenntarthatósági célok fontosabbnak bizonyultak Kleespies [23] felmérése alapján, mint azokban az országokban, ahol az indikátorok értéke alacsonyabb.

2.3. Az SDG-k finanszírozásának jövője

A fenntartható fejlődés céljainak megvalósulása nem csak azon múlik, hogy mennyire tartják azt fontosnak az emberek, hanem sikere nagyban függ a pénzügyi lehetőségektől is. A nemzetközi szervezeteken és a kormányokon kívül, a közösség erejére is szükség lehet. Ezt pedig olyan pénzügyi innovációk bevonásával lehet elérni, mint például a közösségi finanszírozás. Ennek keretében olyan online felületeket (platformokat) hoznak létre, mely úgy koordinálja a tevékenységeket és a támogatókat mintha egyszerre lenne pénzügyi közvetítő és közösségi média. Ennek kifejlesztésének lehetőségét mérte fel Scatagliini [24] tanulmánya, ahol a már működő közösségi finanszírozási platformok tapasztalataira építve megvalósíthatónak vélik ezt a fajta finanszírozási lehetőséget. Az Egyesült Államokban már működik is egy ilyen platform Goteo.org néven, ahol az egyéni hozzájárulásokat a köz- és magánszféra-beli vállalkozások gyűjthetik össze (akár meg is többszörözhetik) az SDG-vel kapcsolatos célok megvalósítására [25].

De nem csak a magánszemélyek, hanem a magánszemélyeken keresztül az amerikai nyugdíjalapok is pénzügyi forrásként szolgálhatnak a fenntarthatósági célok megvalósítására. Ezekre a szervezetekre társadalmi és politikai nyomás is irányul, hogy fenntartható beruházások irányába mozduljanak el. A nyugdíjalapokba fektetők akár a pénzügyi eredményesség kárára is hajlandóak ezeket a célokat szem előtt tartó társaságokba investálni, és ezen döntésük mellett ki is tartanak [26]. Vagyis így mint a jó célért feláldozott haszonként tekinthetünk az elmaradó pénzügyi nyereségre.

Kutatásunkban a magyar jellemzőkre voltunk kíváncsiak, vajon milyen mértékben és mely célokat támogatnának anyagilag a megkérdezettek.

3. A két kutatás módszertana

A két kutatás közös jellemzője, hogy mindkettő hipotetikus helyzetet vizsgál, mindkettőben olyan összeg kerül felosztásra a válaszadók által, mely nem munkájuk eredménye vagy nem személyes erőfeszítéseik révén szerzett vagyon. Ilyen szempontból a vizsgált szituáció a gyakorlatban leginkább a személyi jövedelemadó 1%-os felajánlásával állítható párhuzamba. Ám míg ott nincs lehetőség az összeg különböző célokra történő elosztására, ebben a két konstrukcióban ez lehetséges volt. Ezen kívül közös jellemző, hogy gazdasági képzésben részt vevő egyetemisták szerepelnek a mintában. A két kutatást jellemző minta azonban eltért, hiszen nem ugyanazon hallgatók körében folytatódott a kutatás, a levelező tagozatos hallgatók esetében pedig jóval heterogénebb mintát értünk el. Mindkét minta elemzéséhez az SPSS szoftvert használtuk.

3.1. Adományozás tantermi környezetben

A kutatás bevezető szakasza, 2022 októberben a Budapesti Gazdasági Egyetem Pénzügyi és Számviteli Karának oktatói és a Közgazdaságtan alapjai tantárgyat hallgató diákok közreműködésével jött létre. Az adattisztítás után a felhasználható válaszok száma 276 darab volt. A mintavételi módszer nem valószínűségi, hanem kényelmi mintavétel volt. A résztvevők átlagos életkora 21 év volt, többségük férfi (80,4%) akik rendszeres havi jövedelemmel rendelkeznek

(66,91%). Ugyanakkor ez a csoport kiválóan reprezentálja a jövőbeli generációt és hasonlóan a korábban bemutatott kutatásokhoz a hallgatói válaszok összehasonlíthatóak a más országokban zajló, hasonló kutatások eredményeivel.

A kutatás egy hipotetikus helyzetet vizsgált, mely az adományozással kapcsolatos viselkedést célozta meg. Az adományozást vizsgáló helyzetben a résztvevők 5000 forint értékben különböző címletű bankjegyeket találtak az utcán, majd egy bevásárlóközpontban olyan jótékony szervezetekkel találkoztak, melyek három különböző célt támogattak: a rászoruló családokat, a mentett állatokat és a beteg gyermekeket. A résztvevőket arra kértük, hogy a talált összeget tetszésük szerint osszák el a felsorolt szervezetek között, ugyanakkor arra is lehetőségük volt, hogy a teljes összeget vagy ennek egy részét megtartsák. Ezzel olyan döntési dilemmát hoztunk létre, mellyel az adományozás célja mellett annak mértékét is megismerhették.

3.2. Adományozás a fenntartható fejlődés céljaira

A második esetben, ugyancsak a Budapesti Gazdasági Egyetem hallgatói körében 2022-ben végzett kutatás a válaszadók fenntartható fejlődésre vonatkozó tudását és attitűdjét vizsgálta. A Moodle rendszerben elérhetővé tett online kérdőív demográfiai kérdéseken kívül a "fenntartható fejlődés" fogalmának spontán megfogalmazására, a fenntartható fejlődési célok preferencia-rendezésére és a legfontosabb 5 cél kiválasztására vonatkozó kérdéseket tartalmazott. Ezt követően kellett a válaszadóknak 1000 dollárt, illetve 10 önkéntes munkanapot szétosztani a fenntartható fejlődés céljaira saját értékítéletük alapján. A megcélzott populáció a kar alapképzésében résztvevő, levelező hallgatóiból állt, a válaszadási arány 47,6%-os volt. Az adatgyűjtés két fázisban zajlott: 2022 márciusában (n=125) és 2022 októberében (n=25). A válaszadás anonim és önkéntes volt. Az adatfelvétel időpontjának relevanciája mindenképpen említést érdemel: az orosz-ukrán háború, illetve a korábbi COVID járvány a 17 cél fontossági rangsorára láthatóan hatást gyakorolt.

Jelen cikkben az 1000 dollár adomány felosztására vonatkozó eredményeinket szeretnénk ismertetni. Ebbe az elemzésbe azon hallgatók válaszai kerültek be, akik az 1000 dollárt a kérdés szövegének megfelelően osztották fel (azaz 100 dolláros egységekben pontosan 1000 dollárt osztottak szét a célok között). Az 1000 dollárt nem megfelelően elosztók között szignifikánsan több volt azoknak a száma, akiknek nincs állásuk, mint azok között, akik megfelelő módon osztották el. (29,4% vs 8,3%, kontingencia koefficiens=0,212 $p<0,01$), a nemek közötti különbség nem volt szignifikáns (kontingencia koefficiens=0,138 $p>0,05$).

A végső elemzés így 122 kérdőív válaszait tartalmazta. Ebben a mintában 72,1%-a nők aránya, a válaszadók 91,8%-a tanulmányai mellett dolgozik, átlagéletkoruk pedig 27,85 év (SD=6,7).

4. Egyetemi hallgatók pénzadományozásának vizsgálata – a két kutatás eredményei

4.1. Az első felmérés eredményei – adományozás tantermi környezetben

A csoport homogenitásából fakadóan az adományozási célokra és a megtartott összegekre vonatkozóan nem voltak kiugró eredmények a demográfiai adatok vonatkozásában. Ebből fakadóan következtetni lehet arra, hogy nincs különbség a nemek, végzettség vagy az életkor alapján az adományozott összegek között. Az adományozási célok és megtartott összegekre vonatkozó leíró statisztika alapján elmondható (lásd 1. táblázat), hogy a résztvevők átlagosan több összeget tartottak meg saját maguknak (1895 Ft), mint az egyes célok között elosztott középértékek mértéke. Ezt a fajta adományozási mintát a középső érték vagy medián (2000 Ft) is megerősíti, míg a leggyakoribb érték 0 Ft volt. Ez alapján arra lehet következtetni, hogy bár a talált összeg közel felét tartották meg maguknak a résztvevők, a legtöbben mégis adományoztak is és ennek révén támogattak különböző altruista célokat.

1. Táblázat: A hipotetikus helyzetekben felhasznált összegek (Forintban) leíró statisztikája n=276

	A - rászoruló családok	B - mentett állatok	C - beteg gyermekek	Megtartott összeg
Átlag	768 Ft	1050 Ft	1285 Ft	1895 Ft
Medián	1000 Ft	1000 Ft	1000 Ft	2000 Ft
Módusz	1000 Ft	1000 Ft	1000 Ft	0 Ft

Forrás: saját kutatás

A továbbiakban a hipotetikus helyzetre vonatkozó eredményeket K-központú klaszterelemzéssel elemeztük, melynek célja az egyes helyzetekre való adományozási összegek alapján a válaszadók csoportosítása, az erre vonatkozó eredményeket pedig a 2. táblázat szemlélteti.

2. Táblázat: A hipotetikus helyzetekben felhasznált összegek (Forintban) klaszterekbe sorolva n=276

	KLASZTEREK			
	1	2	3	4
Esetszám	149	31	63	33
Gyakoriság	54%	11%	23%	12%
A - rászoruló családok	477 Ft	2290 Ft	857 Ft	485 Ft
B - mentett állatok	591 Ft	839 Ft	1000 Ft	3424 Ft
C - beteg gyermekek	664 Ft	1677 Ft	2905 Ft	636 Ft
Megtartott összeg	3268 Ft	194 Ft	238 Ft	455 Ft

Forrás: saját kutatás

Az ANOVA alapján mind a négy bekért változóra megfelelő a szegmentálás (az assymp sig. p értéke 0,000). A négy klaszteres megoldás jól mutatja az eltérő preferenciákkal rendelkező hallgatói csoportokat. Az eredményekből kiolvasható, hogy a hallgatók nagyobb hányada (54%-a) megtartotta magának a talált összeg nagyobb részét (3268 Ft), és a maradék összeget nagyjából egyenlő arányban osztották szét a felajánlott adományozási célok között. A visszatartott összeg és a nem adományozók aránya következtetni enged a kevésbé altruista viselkedésre. A másik három klaszter pedig az adományozási célok szerinti prioritásokban mutat világos eltéréseket: a hallgatók 11%-a számára a rászoruló családok számára adományoztak, a 3-as klaszterben (23%) elsősorban beteg gyerekeknek, míg a 4-es klaszterbe tartozók (12%) pedig elsősorban a mentett állatokon szerettek volna segíteni. Azonban nem elhanyagolható megállapítás, hogy habár a játékosok 54%-a döntött úgy, hogy a talált pénzösszeg nagyobb részét inkább megtartja, mégis 46%-uk döntött a nagyobb hányad adományozása.

A kísérlet bevezetésekként szolgál egy jóval összetettebb viselkedésminta vizsgálatához, hiszen az altruista tevékenységet ösztönző döntések komplex rendszere szerte ágazó. Azon döntési mechanizmusokat, mely méri, milyen befolyással vannak az adományozói döntésre az adományozás különböző mechanizmusai, Bekkers és Wiepking (2010) fogalmazták meg. A hét mechanizmus, melyek az adományozókra vonatkoznak, a szükséglet, vagyis melyik ügy igényel nagyobb támogatást; a felkérés, vagyis honnan és kitől érkezik; a költség és haszon kontextusa; a reputáció, mint társadalmi következmény; a pszichológiai haszon, mint az adományozás öröme és az énkép; a társadalmi értékek, melyek itt értelmezhetőek, mint a felelősségtudat vagy büntudat; és az észlelt hatékonyság, vagyis az ügy támogatása változást hoz-e [27]. Amennyiben a kutatásban résztvevő hallgatók döntést hoznak egy-egy adományozásról, akkor átlagosan az észlelt hatékonyság (átlag 3,45 az 5 fokozatú Likert-skálán) — mekkora változás érhető el az adott ügy támogatásával —, valamint a szükséglet (átlag 3,14 az 5 fokozatú Likert-skálán) — a legfontosabbak az ügy támogatásának mérlegelése során, vagyis ezek befolyásolják döntéshozatalukat leginkább.

4.2. Adományozás a fenntartható fejlődés céljaira

A második kutatásban, ahol a fenntartható fejlődés céljai között oszthattak el 1000 USD dollárt, a megkérdezett hallgatók a legnagyobb átlagos összeget a Minőségi oktatás támogatására ajánlanák fel. Ez alátámaszthatja azt az általános vélekedést, miszerint a közérdek támogatása leginkább akkor valósul meg, ha az önérdék is abba az irányba mutat [28]. Ezt követi az Egészség és jólét céljára történő adományozás, mely a női válaszadóknál egyébként a legmagasabb átlagos összeggel támogatott cél. Az Éhezés megszüntetésére átlagban 99,18 USD-t adományoztak; a nők egy kicsit magasabb összeget, de az eltérés itt nem szignifikáns.

3. Táblázat: 1000 dollár adomány elosztása a fenntartható fejlődés céljaira – átlagok és mediánok nemek szerinti bontásban (USD) - átlagok csökkenő sorrendjében

Fenntartható fejlődés céljai	Férfi (n=34)		Nő (n=88)		Összesen (N=122)	
	Átlag (USD)	Medián (USD)	Átlag (USD)	Medián (USD)	Átlag (USD)	Medián (USD)
4.Minőségi oktatás	135,29	100	92,05	100	104,1	100
3.Egészség és jólét	94,12	100	103,41	50	100,82	100
2.Az éhezés megszüntetése	91,18	50	102,27	100	99,18	100
6.Tiszta víz, alapvető köztisztaság*	64,71*	100	101,14*	100	90,98*	100
1. A szegénység felszámolása	76,47	0	86,36	50	83,61	0
13.Fellépés az éghajlatváltozás ellen	76,47	0	86,36	100	83,61	100
12.Felelős fogyasztás és termelés	44,12	0	76,14	100	67,21	0
16.Béke, igazság és erős intézmények	82,35	50	56,82	0	63,93	0
14.Óceánok és tengerek védelme	47,06	0	68,18	0	62,3	0
15.Szárazföldi ökoszisztémák védelme	44,12	0	60,23	0	55,74	0
7.Megfizethető és tiszta energia	44,12	0	40,91	0	41,8	0
8.Tisztességes munka és gazdasági növekedés **	64,71**	0	22,73**	0	34,43**	0
11.Fenntartható városok és közösségek	23,53	0	32,95	0	30,33	0
10.Egyenlőtlenségek csökkentése	50	0	20,45	0	28,69	0
9.Ipar, innováció és infrastruktúra	29,41	0	23,86	0	25,41	0
17.Partnerség a célok eléréséért	14,71	0	14,77	0	14,75	0
5.Nemek közötti egyenlőség	17,65	0	11,36	0	13,11	0
Összesen (USD)	1000		1000		1000	

* $U=1824,0$ $z=2,002$ $p=0,045$ ** $U=1171,0$ $z=-2,421$ $p=0,015$

Forrás: saját kutatás

Elmondható, hogy a Tiszta víz és alapvető köztisztaság, valamint az éghajlatváltozás elleni fellépés és a Szegénység felszámolása az alapvető életfeltételek biztosítására irányuló célkitűzések és mint ilyenek, vagyis az emberiség számára egyetemlegesek. Az éghajlatváltozás megállításának vagy lelassításának érdekében tett erőfeszítések támogatása a téma nagyobb

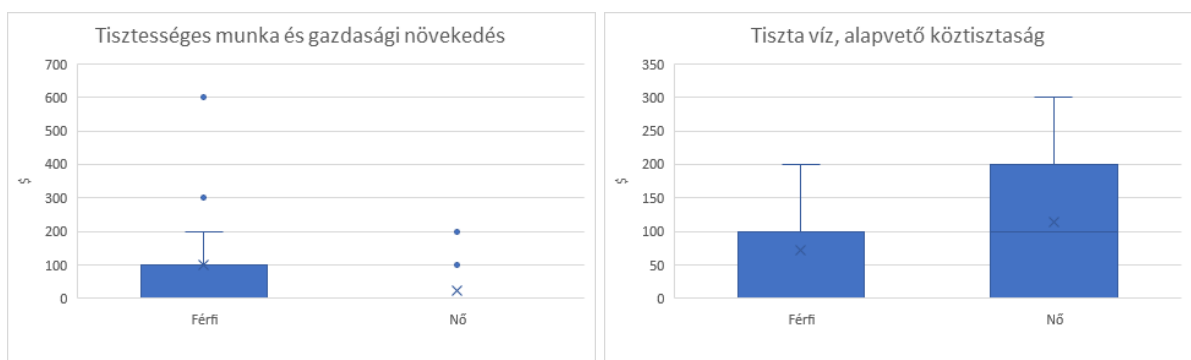
médianyilvánosságával magyarázható, valamint azzal is, hogy a válaszadók egyenként sokkal kisebb mértékben képesek ezt a problémát orvosolni. Érdekes eredmény, hogy a szárazföldi és óceáni ökoszisztémák védelme nagyjából azonos mértékű támogatást kapna, annak ellenére, hogy Magyarországnak nincs se tengere, se óceánpartja. Ez egyrészt utalhat arra, hogy a válaszadók átlátják a problémák globális jellegét másrészt arra is, hogy informáltak a túlhalászás, vízszennyezés problémakörével kapcsolatban.

A pénzbeli adományokkal legkevesebbé támogatott célok a Nemek közötti egyenlőség (átlagosan 13,11 USD) Partnerség a célok eléréséért (14,75 USD); illetve az Ipar, innováció és infrastruktúra (25,41 USD). Érdekes eredmény, hogy ugyan a nemek közötti egyenlőségre a nők kevesebb összeget szántak, bár az eltérés nem szignifikáns. Hasonló mintázatot követ az Egyenlőtlenségek csökkentése cél is, itt is a nők adományoznának kevesebb pénzt a cél elérésére. Lehetséges magyarázatnak tűnik, hogy tradicionálisan jobban elfogadott az egyenlőtlenség a társadalmon belül.

Az egyes célok megvalósítására adományozott összegek egyik esetben sem követték a normális eloszlást (Kolmogorov-Smirnov próba alapján), így az egyes alminták közötti eltéréseket nem paraméteres eljárással, az ún. Mann-Whitney féle U próbával teszteltük.

A nemek közötti vizsgálatok a legtöbb cél esetében nem mutattak jelentős különbséget. Ugyan a Minőségi oktatás céljánál jelentősnek tűnik az értékek közötti eltérés (férfiak 135,29 USD, nők 92,05 USD, az eltérés statisztikailag nem tekinthető szignifikánsnak ($U=1263$ $z=-1,403$ $p=0,161$). Összességében a Tiszta víz és alapvető köztisztaság a negyedik a válaszadók által finanszírozott célok sorában, de a női válaszadók lényegesen nagyobb jelentőséget tulajdonítottak neki, mint a férfi válaszadók (101,1 USD vs. 64,7 USD, $U=1824$ $z=-2,002$ $p=0,045$). A nőknél az átlag a módusz és a medián is 100 USD környékén van, ám negyedük 200 USD-nál is többet ajánlott erre a célra (ám 300 USD-nál többet senki nem adott). A férfiak háromnegyede 100USD-t vagy ennél kevesebbet adott erre a célra. Az erre felajánlott összegek relatív nagysága a COVID utáni időszakban nem meglepő, a nők pedig alapvetően többet foglalkoznak a tisztaság megteremtésével, így nemi szerepeik alapján is érthető, hogy ők erre többet áldoznának.

A másik cél, amely szignifikáns különbséget mutatott a nemek között, a 8. cél volt: a tisztességes munkát és a gazdasági növekedést a férfiak szignifikánsan jobban támogatták anyagilag, mint a nők. ($U=1171,0$ $z=-2,421$ $p=0,015$). Az eltérést jól mutatja, hogy sokkal szélesebb spektrumban ajánlottak összegeket a férfiak erre a célra (0-600USD), mint a női válaszadók (0-200USD). Az adatok részletesebb elemzése rámutatott, hogy a férfiak közül igazából csak néhányan ajánlottak kimagasló összeget (600 illetve 300 USD), ugyanakkor a férfi válaszadók 25%-a 100 USD-nál többet ajánlott a gazdasági növekedésre, míg a nők felső kvartilise 0 USD.

1. Ábra: A Tisztességes munka és gazdasági növekedés, illetve a Tiszta víz, alapvető köztisztaság céljaira felajánlott összegek dobozdiagramjai nemek szerinti bontásban

Forrás: saját kutatás

A felelősségteljes fogyasztás és termelés célja valamivel fontosabb volt a nők számára; a különbség azonban statisztikailag nem szignifikáns 5%-os alfa mellett ($U=1752,5$ $z=1,614$ $p=0,107$).

Érdekes megvizsgálni az összegek adományozására vonatkozó válaszokat annak fényében, hogy a hallgatók mely fenntartható fejlődési célokat ítélték legfontosabbnak hazánk számára a kérdőívben (a szerintük hazánk számára legfontosabb 5 célt kellett megnevezniük a listából). Az általuk legfontosabbnak számító 5 cél közül az első három a sikeres egyéni életpályával is szorosan összefügg: tisztességes munka és gazdasági növekedés; minőségi oktatás; valamint egészség és jólét. A béke és igazságosság, mint cél szerepeltetése az aktuális politikai helyzetben nem meglepő, ötödik helyen pedig a felelős termelés és fogyasztás áll, aminek egy részére (fogyasztás) van közvetlen ráhatásuk, egy részére (termelés) pedig nincs.

4. Táblázat: Az öt legfontosabbnak ítélt, illetve az öt legmagasabb adományozott összeggel támogatott fenntartható fejlődési cél a válaszadók szerint

Legfontosabbnak ítélt 5 SDG Magyarország számára		Legmagasabb összeggel támogatott SDG-k	
Fenntartható fejlődés céljai	Említések %-a (N=150)	Fenntartható fejlődés céljai	Átlagosan adományozott összeg (\$) (N=122)
8. Tisztességes munka és gazdasági növekedés	18	4. Minőségi oktatás	104,10
4. Minőségi oktatás	13	3. Egészség és jólét	100,82
3. Egészség és jólét	11	2. Éhezés megszüntetése	99,18
16. Béke, igazság és erős intézmények	11	6. Tiszta víz, alapvető köztisztaság	90,98
12. Felelős fogyasztás és termelés	10	1. A szegénység felszámolása 13. Fellépés az éghajlatváltozás ellen	83,61

Forrás: saját kutatás

Ezt a preferencia-listát összevetve az adományozás révén leginkább támogatott célokkal (2. táblázat), azt láthatjuk, hogy az adományozás révén inkább az alapvető szükségletek kielégítésének biztosítása valósulhat meg (élelmezés, egészség, szegénység felszámolása). Elképzelhető, hogy az oktatásnak itt más vetületeit támogatnák (egyáltalán elérhető legyen az alapoktatás, mindkét nem számára), mint a Magyarország szempontjából megfogalmazott legfontosabb célok esetében („minőségi” jelző nagyobb szerepe az oktatás vonatkozásában). Továbbá a két rangsor eltérése mögött az is állhat, hogy az adományozással kapcsolatos bevételek a korábbi, médiában látható kampányokkal állnak szoros összefüggésben (pl. UNICEF kampányok), vagy a gazdaságilag kevésbé fejlett országok jellemző problémáinak megoldásával képeznek erősebb asszociációt. Általánosságban megfogalmazva: úgy tűnik, hogy azon célokra adományoznak inkább, ami szerintük pénz szűkében nem tud megvalósulni (mert pl. Béke és igazságosság fontos számukra, de ezt nem pénzzel tudják megvalósítani), vagy komplex, határokon átívelő, hosszú távon eredményt ígérő célkitűzés (pl. az éhezés megszüntetése vagy az éghajlatváltozás elleni fellépés).

5. Táblázat: Az életkorcsoportok között legnagyobb eltéréseket mutató célok a felajánlott összegek alapján

Fenntartható fejlődési célok	Felajánlott összeg (USD) életkor-kategóriák szerinti csoportosításban			Adományozott összeg átlaga (USD/fő) (N=120)
	21-25 év (n=57)	26-35 év (n=49)	36-50 év (n=14)	
8. Tisztességes munka és gazdasági növekedés	21,05	34,69	92,86	35,00
11. Fenntartható városok és közösségek	28,07	22,45	64,29	30,00
15. Szárazföldi ökoszisztémák védelme	61,40	38,78	92,86	55,83

Forrás: saját kutatás

A válaszokat életkor-kategóriák szerint elemezve három terület mutatott első ránézésre jelentős különbségeket: Tisztességes munka és gazdasági növekedés, Fenntartható városok és közösségek, illetve a Százazföldi ökoszisztémák védelme. A főként X generációhoz tartozó válaszadók (36-50 évesek) hajlandóak voltak nagyobb összeget áldozni ezekre a célokra. Mivel a Kolmogorov-Smirnov próba alapján a válaszok nem követtek normális eloszlást, továbbá a Levenestest alapján a szórás-homogenitás sem teljesült egyik fenntartható fejlődési célnál sem, ezért itt is a mediánok eltérésére irányuló nemparametrikus tesztek (független mintás medián teszt) tudtuk lefuttatni. Ez alapján egyik cél esetében sem mutattak szignifikáns különbséget a mediánok korcsoportok szerinti bontásban.

5. Következtetések

Az Európai Parlament megrendelésére végzett 2012-es kutatás [29] eredményei alapján, az európaiak többsége szerint a nemek közötti egyenlőtlenség leginkább a nők elleni erőszak, a kereseti különbség és a nők kihasználása révén valósul meg, de tendenciájában ez csökkenő. A keresetekben meglévő különbség kezelésére az európaiak 47%-a az európai uniós szintű, 38%-a az országos szintű, 11%-a pedig a helyi és regionális szintű fellépés mellett foglalt állást. Ez az eredmény összhangban van jelen kutatásunk eredményével, hiszen a felajánlott összeg alacsony volta mutatja, hogy kisebb jelentőséget tulajdonítanak a helyi adományozás hatásának a probléma megoldásában. Ezt tovább erősíti a hipotetikus helyzetben meghatározott adományozási célok közötti pénzelosztás is, hiszen a résztvevők zöme kevesebb összeget adományozott, mind inkább megtartott magának annak ellenére, hogy az adományozást ösztönző döntésüket leginkább az adományozással elérhető változás (hatás) befolyásolja.

Eredményeink egyik érdekessége, hogy a két nem adományozási szokása között eltérés mutatkozott, ez egy korábbi tanulmányunkban és kutatásunkban is bizonyítást nyert [30].

Tagadhatatlanul a kutatásunk egyik korlátja, hogy nem tényleges adományozást, hanem hipotetikus helyzeteket elemez, azonban a legtöbb fentebb is bemutatott kutatás önbevalláson alapuló adatokra épült. Ezt figyelembe véve mégis értékes eredmény, hogy a tantermi kutatásból a fizetési hajlandóságra és az adományozási célok közötti prioritásra vonatkozóan is bepillantást nyertünk, míg az SDG célokra vonatkozó kutatásban a célok közötti adományozási rangsort tudtunk bemutatni. Emellett hangsúlyoznunk kell, hogy a mintába gazdasági képzésben részt vevő egyetemisták kerültek be, így a kutatás eredménye nem reprezentálja a Z generációt annak teljességében, azonban felsőoktatás egyik kiemelt feladata a fenntartható fejlődésre nevelés (Education for Sustainable Development vagy ESD), melynek stratégiába való építése során elengedhetetlen a hallgatói attitűdök megfelelő ismerete.

Irodalomjegyzék

- [1] Sargeant, A. & Lee, S., (2004). Donor Trust and Relationship Commitment in the U.K. Charity Sector: The Impact on Behavior. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 33(2), pp. 185-202. DOI: [10.1177/0899764004263](https://doi.org/10.1177/0899764004263)
- [2] Charities Aid Foundation, (2022). *World Giving Index 2022: A global view of giving trends*, London, UK: Charities Aid Foundation.
- [3] Telenor, (2021). *Egy telefonhívás is átírhat nehéz sorsokat*. [Online] Available at: <https://www.yettel.hu/sajto/kozlemeny/egy-telefonhivas-is-atirhat-nehez-sorsokat> [Letöltve: 2023.02.10].
- [4] Feigin, S., Owens, G. and Goodyear-Smith, F.: Theories of human altruism: a systematic review. *Annals of Neuroscience and Psychology* 1(1) (2014). DOI: [10.7243/2055-3447-1-5](https://doi.org/10.7243/2055-3447-1-5)
- [5] Dunn, E. W., Aknin, L. B., & Norton, M. I.: Spending money on others promotes happiness. *Science* 319(5870), 1687–1688 (2008) DOI:[10.1126/science.1150952](https://doi.org/10.1126/science.1150952)
- [6] Trivers, R. L., (1971). The Evolution of Reciprocal Altruism. *The Quarterly Review of Biology*, 46(1), pp. 35-57. DOI:[10.1086/406755](https://doi.org/10.1086/406755)
- [7] Bereczkei, T., (2003). *Evolúciós pszichológia*. Budapest: Osiris Kiadó.
- [8] Warneken, F., & Tomasello, M. (2009). The roots of human altruism. *British Journal of Psychology*, 100(3), 455–471. DOI: [10.1348/000712608X379061](https://doi.org/10.1348/000712608X379061)
- [9] Freund, A. M., & Blanchard-Fields, F. (2014). Age-related differences in altruism across adulthood: Making personal financial gain versus contributing to the public good. *Developmental Psychology*, 50(4), 1125–1136. DOI:[10.1037/a0034491](https://doi.org/10.1037/a0034491)
- [10] Sparrow, E. P., Armstrong, B. A., Fiocco, A. J., & Spaniol, J. (2019). Acute stress and altruism in younger and older adults. *Psychoneuroendocrinology*, 100, 10–17. DOI: [10.1016/j.psyneuen.2018.09.025](https://doi.org/10.1016/j.psyneuen.2018.09.025)

- [11] Rehberg, W. (2005). Altruistic Individualists: Motivations for International Volunteering Among Young Adults in Switzerland. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 16(2), 109–122. DOI: 10.1007/s11266-005-5693-5
- [12] Hu, S., Zheng, X., Zhang, N., & Zhu, J. (2018). The Impact of Mortality Salience on Intergenerational Altruism and the Perceived Importance of Sustainable Development Goals. *Frontiers in Psychology*, 9. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2018.01399> Letöltve: 2023. 12. 11. DOI: [10.3389/fpsyg.2018.01399](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01399)
- [13] Yamane, T., & Kaneko, S. (2021). Is the younger generation a driving force toward achieving the sustainable development goals? Survey experiments. *Journal of Cleaner Production*, 292, 125932. DOI: 10.1016/j.jclepro.2021.125932
- [14] Andreoni, J., & Vesterlund, L. (2001). Which is the Fair Sex? Gender Differences in Altruism. *The Quarterly Journal of Economics*, 116(1), 293–312. DOI: [10.1162/003355301556419](https://doi.org/10.1162/003355301556419)
- [15] Jones, T.E., Mack, L. and Gómez, O.A. (2023), "Students' perspectives of sustainable development goals in a Japanese higher education institute", *International Journal of Sustainability in Higher Education*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. DOI: 10.1108/IJSHE-12-2022-0380
- [16] Weybrecht, G. (2021). How management education is engaging students in the sustainable development goals. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, Vol. 22 No. 6, pp. 1302-1315. DOI:10.1108/IJSHE-10-2020-0419
- [17] Alm, K., Beery, T. H., Eiblmeier, D., & Fahmy, T. (2022). Students' learning sustainability – implicit, explicit or non-existent: A case study approach on students' key competencies addressing the SDGs in HEI program. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 23(8), 60–84. DOI:10.1108/IJSHE-12-2020-0484
- [18] Zamora-Polo, F., Sánchez-Martín, J., Corrales-Serrano, M., & Espejo-Antúnez, L. (2019). What Do University Students Know about Sustainable Development Goals? A Realistic Approach to the Reception of this UN Program Amongst the Youth Population. *Sustainability*, 11(13), Article 13. DOI: 10.3390/su11133533
- [19] Leiva-Brondo, M., Lajara-Camilleri, N., Vidal-Meló, A., Atarés, A., Lull, C. Spanish University Students' Awareness and Perception of Sustainable Development Goals and Sustainability Literacy. *Sustainability* 2022, 14, 4552. DOI: 10.3390/su14084552
- [20] Yuan, X., Yu, L., Wu, H., She, H., Luo, J., & Li, X. (2022). Sustainable Development Goals (SDGs) Priorities of Senior High School Students and Global Public: Recommendations for Implementing Education for Sustainable Development (ESD). *Education Research International*, 2022, e2555168. DOI: 10.1155/2022/2555168
- [21] Yeh, S.-C., Chiou, H.-J., Wu, A.-W., Lee, H.-C., & Wu, H. C. (2019). Diverged Preferences towards Sustainable Development Goals? A Comparison between Academia and the Communication Industry. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(22), Article 22. DOI: 10.3390/ijerph16224577
- [22] Pradhan, P., Costa, L., Rybski, D., Lucht, W., & Kropp, J. P. (2017). A Systematic Study of Sustainable Development Goal (SDG) Interactions, *Earth's Future*, 5, 1169 – 1179 DOI: 10.1002/2017EF000632
- [23] Kleespies, M. W., & Dierkes, P. W. (2022). The importance of the Sustainable Development Goals to students of environmental and sustainability studies—A global survey in 41 countries. *Humanities and Social Sciences Communications*, 9(1), Article 1. DOI: 10.1057/s41599-022-01242-0
- [24] Scataglini, M., & Ventresca, M. J. (2019). Funding the UN Sustainable Development Goals: Lessons from Donation-Based Crowdfunding Platforms (SSRN Scholarly Paper 3328731). DOI: 10.2139/ssrn.3328731
- [25] Fuster Morell, M., Senabre Hidalgo, E., & Rodríguez, E. (2020). Goteo.org civic crowdfunding and match-funding data connecting Sustainable Development Goals. *Scientific Data*, 7(1), Article 1. DOI: 10.1038/s41597-020-0472-0
- [26] Bauer, R., Ruof, T., & Smeets, P. (2021). Get Real! Individuals Prefer More Sustainable Investments. *The Review of Financial Studies*, 34(8), 3976–4043. DOI: [10.1093/rfs/hhab037](https://doi.org/10.1093/rfs/hhab037)
- [27] Bekkers, R. & Wiepking, P., (2011). A Literature Review of Empirical Studies of Philanthropy: Eight Mechanisms That Drive Charitable Giving. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 40(5), pp. 924-973. DOI: 10.1177/0899764010380927
- [28] Kozma, T. (2022). Oktatás és közjó. *MINŐSÉG ÉS VERSENYKÉPES TUDÁS*, 2022 13. pp.13-18, DOI: [10.13140/RG.2.2.17369.60004](https://doi.org/10.13140/RG.2.2.17369.60004)
- [29] European Parliament (2012): Gender inequalities in the European Union – report - Flash Eurobarometer 341 <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/hu/be-heard/eurobarometer/the-gender-inequalities-in-the-european-union> Letöltve 2023. 10. 02.
- [30] Kolnhofer-Derecskei, A., Reicher, R. Z., Hauber, G., & Majláth, M. (2023). A fenntartható fejlődés fogalmának hétköznapi értelmezése és összevetése a tudományos definícióval. *Gazdaság & Társadalom*, 33(3.), 35–63. DOI: [10.21637/GT.2022.3.02](https://doi.org/10.21637/GT.2022.3.02)